

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 378:37.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16809928>

**Методологія розвитку критичного мислення на заняттях із інтерпретації
тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі
англійськомовного видання "The Economist")**

Бойван Олеся Степанівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Донецького національного університету імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-3512-0315>

Прийнято: 19.07.2025 | Опубліковано: 31.07.2025

Анотація. Прогресивні трансформації освітнього простору сьогодення, тотальний вплив цифровізації на усі сфери діяльності та розвиток відкритого для інформації суспільства актуалізують проблему методології розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти на практичних заняттях із інтерпретації текстів в процесах їх резюмування як основної компоненти професійної підготовки майбутніх спеціалістів із широким спектром сприйняття та аналізу навколишніх реалій. Особливого значення узагальнення або резюмування інформації, що подається саме в текстах англійськомовного друкованого видання "The Economist" набуває у підготовці фахівців, що пов'яжуть свою професійну діяльність із суспільно-гуманітарним напрямком, перекладом, менторством, методикою, тощо.

Сучасні ЗВО мають застосовувати цілісний підхід до формування критичного та аналітичного мислення вихованців, особливо з огляду на безперервний інформаційний потік і потребу в оцінці її надійності та значущості. Мета наукової розвідки – проаналізувати методологію впровадження й розвитку критичного мислення на заняттях із інтерпретації тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі сучасного англомовного видання “The Economist”). Методи дослідження відповідають поставленій меті та завданням, що ґрунтуються на принципах аналізу та відбору низки засобів впровадження критичного мислення в освітній процес із їхнім теоретичним поясненням та опертям. У процесі підготовки роботи актуалізовано також емпіричний науковий метод – аналіз тексту (контент-аналіз).

Результати дослідження засвідчують, що сучасні заклади вищої освіти мають застосовувати всебічний підхід до розвитку у студентів критичного та аналітичного мислення, зважаючи на безперервний потік інформації та потребу в її об'єктивному аналізі, у цьому випадку – використання практичних занять із інтерпретації тексту. Тому було визначено структуру для успішного резюмування англійськомовних статей, що включає такі компоненти: визначити головну ідею або тему статті; здійснити переклад з англійської мови українською мовою; обміркувати / зробити нотатки або підкреслити ключові думки, важливі аргументи; підкреслити головне речення, твердження кожного абзацу, але необхідно уникати деталей, що слугують у тексті оригіналу додатковим джерелом пояснень, словесних окрас та описів; зробити письмово резюмування. Текст має бути стислим і логічним; обміркувати його, виправити помилки, забрати обтяжливі деталі, що не несуть змістового навантаження; резюмування має слідувати тій самій лінії аргументації та аналізу, що й у автора та обсяг не повинен перевищувати одну третю від тексту оригіналу.

Ключові слова: критичне мислення, інтерпретація тексту, резюмування, аналіз, осмислення, адекватність сприйняття.

Methodology for developing critical thinking during text interpretation classes in the process of summarizing articles (based on materials of the printed edition "The Economist")

Olesia Boivan,

PhD in Pedagogy,

Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation,

Vasyl' Stus Donetsk National University,

Vinnitsa, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3512-0315>

***Abstract.** The progressive transformation of modern education, coupled with the pervasive impact of digitalization across all social spheres and the broader digital development of a society, underscores the urgency of establishing effective methodologies for fostering students' critical thinking during practical classes focused on text interpretation. Summarizing the information is one of the main components of the professional training for future specialists with a wide range of perception and analysis of surrounding realities. Generalization of information, presented in the texts of the printed edition of "The Economist", is of a particular importance in the training of specialists who will connect their professional activities with the social and humanitarian direction, translation, mentoring, methodology, etc. Modern universities should apply a holistic approach to the formation of critical and analytical thinking of the students, especially due to the continuous flow of information and the need to check its reliability and significance. The purpose of scientific research is to analyze the methodology for implementing and developing critical thinking in text interpretation classes in the process of*

summarizing articles (based on the material of the modern English-language edition “The Economist”).

The research methods align with the established goals and objectives, drawing upon principles of analysis and the deliberate selection of strategies for integrating critical thinking into the educational process, supported by theoretical justification and methodological grounding. In the course of conducting the given research, the empirical scientific method - content analysis is further refined. The findings indicate that modern institutions of higher education should adopt a comprehensive approach to the developing students' critical thinking skills. This is particularly important in the context of a continuous flow of information and the growing need for its objective evaluation. In this regard, the integration of practical classes focused on text interpretation proves to be especially valuable.

Therefore, a structure for successful summarizing of the English articles is defined, which includes the following components: to determine the main idea or topic of the article; to translate from English into Ukrainian; to reflect on / make notes or underline key thoughts, important arguments; to emphasize the main sentence, statement of each paragraph, but it is necessary to avoid details that serve as an additional source of explanations, verbal decorations and descriptions in the original text; to make a written summary. The text should be concise and logical; think it over, correct errors, remove burdensome details that do not carry a semantic load; the summary should follow the same line of argumentation and analysis as the author and the volume should not exceed one third of the original text.

Keywords: *critical thinking, text interpretation, summarizing, analysis, comprehension, adequacy of perception.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти, акцент на розвиток критичного мислення серед здобувачів ЗВО стає важливим завданням, оскільки саме такі навички та вміння стимулюють збалансоване

осмислення та системний аналіз матеріалів, з якими необхідно працювати й достеменно розуміти. Тому критичне мислення, як ключова компетенція, стає фундаментальним елементом процесу навчання, оскільки воно сприяє аналізу, оцінці та логічно-послідовному осмисленню інформації.

У цій науковій розвідці пропонується дослідити сутність поняття критичного мислення, його значення в контексті сучасної освітньої парадигми, методологію розвитку на заняттях із інтерпретації тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі англійськомовного видання "The Economist"). Наголошується на тому, як критичне мислення стає основою аналітико-творчих здібностей здобувачів та сприяє розвитку їх когнітивних функцій, креативного мислення та здатності до самоконтролю та рефлексії. Резюмування текстів, загалом, є ефективним інструментом для підвищення рівня критичного мислення та підготовки здобувачів вищої освіти до осмисленого аналізу інформації.

Сучасні заклади вищої освіти потребують комплексного підходу до розвитку критичних аналітичних здібностей студентів, особливо в контексті постійного потоку інформації та необхідності критичної оцінки її достовірності та значення. Тому у пропонованій науковій розвідці розглядаються основні складові критичного мислення та можливості й способи його формування під час аналізу текстів з англійськомовного видання "The Economist".

Зокрема, ще Е. Гласер наголошував, що здатність мислити критично передбачає «... схильність вдумливо розглядати проблеми, які потрапляють у сферу вашого досвіду; знання методів логічного мислення та дослідження; вміння застосовувати ці методи. Критичне мислення вимагає наполегливого дослідження переконань чи інших форм знань у світлі підстав, на яких вони ґрунтуються, та висновків, до яких вони ведуть» [13, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню критичного мислення, його формування присвячено праці багатьох вчених та науковців. Цей необхідний компонент здорового сприйняття у своїх досліджували Д. Клустер, Р. Енніс, А. Кроуфорд, М. Ліпман, Д. Макінстер, С. Метьюз, Б. Ноел, Р. Паркер, Р. Пауль, А. Фішер, Д. Халперн та інші науковці. Серед українських учених вивченню цього питання приділяють значну увагу І. Бондарчук, Т. Воропай, Н. Жидкова, О. Кулик, Н. Макаренко, В. Надурак, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло, Л. Терлецька, І. Усанов, Л. Усанова, О. Штепа та інші. У всіх дослідженнях поняття «Критичного мислення» червоною ниткою проглядається тенденція важливості й неминучості формування й застосування критичних мисленнєвих навичок, оскільки це формує адекватність сприйняття та чіткість й послідовність в аналізі інформації. О. Пометун зазначає, що критичне мислення – це здатність ставити нові питання, добирати різноманітні аргументи, приймати незалежні, продумані рішення, тому ключовим способом навчання нині є технологія розвитку критичного мислення [7]. Н. Жидкова підкреслює, що саме критичне мислення спрямоване на створення нового продукту пізнання та перевірки його можливої реалізації [2]. Дослідниця Н. Макаренко спрямовує науковий інтерес на розвиток критичного мислення саме у свідомої молоді, щоб «...опанувати ефективні шляхи логічного та послідовного вирішення життєвих проблем. Критичне мислення – основа когнітивного розвитку, воно заохочує людину мислити неупереджено, аналітично, логічно, по-новому використовувати отримані знання» [5, с. 36].

Наукова розвідка О. Кулика присвячена проблематиці цілісності феномена критичного мислення, тому що по сьогодні нема єдності в розуміннях, смислах та його визначеннях, та умов успішного розвитку, зокрема «...у дослідженні робиться спроба запропонувати альтернативу надто загальним тлумаченням критичного мислення, які, не наводячи в своїх

дефініціях конкретики, пропонують вважати критичним мисленням будь-який прояв вдалого мислення. Також при розгляді піднятих питань в цьому дослідженні взято до уваги не тільки концептуальну, але й історичну конкретність терміну «критичне мислення», аналізуючи специфіку появи та розвитку руху критичного мислення» [4, с. 6].

Л. Усанова разом із своїми колегами також мають певні дослідження та висновки щодо необхідності формування критичного мислення. У своїх висновках вони зазначають, що «Вміння професійного пошуку необхідної інформації, здатність її проаналізувати, оцінити та застосувати є необхідною складовою не тільки фахової підготовки, але загальної інтелектуальної культури у світі цифрових технологій, інформаційних воєн та фейкових новини. Теоретичною основою визначення критичного мислення є розрізнення двох способів сприйняття світу: предметного (не рефлексивного, неусвідомлюваного, неухважного) і критичного – рефлексивного мислення, що характеризується усвідомленням того, що відбувається, уважністю, здатністю до запитань, здатністю розрізняти стереотипи, розпізнавати маніпуляції, тощо» [10, с. 53].

Поява нових технологій, а також удосконалення мислення були викликані інформаційною революцією. Навколишній світ став ближчим до людей. Процес отримання інформації став більш абстрактним, багатогалузевим, багаторівневим. Тому слова британського телеведучого, письменника і фахівця з філософських проблем науково-технічного прогресу Т. Чатфілда якнайкраще демонструють нове сприйняття поняття про мислення: «Критичне мислення, пише Т. Чатфілд, полягає в активному пошуку розуміння дійсного стану справ шляхом ретельної оцінки інформації, ідей та аргументів. А також глибокого усвідомлення процесу мислення як такого» [11, с. 5]. Щоб запобігти обману та маніпуляціям, Т. Чатфілд пропонує

досліджувати всі аспекти світу, включаючи роботу, освіту чи повсякденне життя, шляхом запитань та аналізу інформації [11].

Доктор філософських наук, професор О. Тягло наголошує: «...закріплення критичного мислення в освіті України...не може полягати у простому відтворенні здобутків американських колег. На заваді цьому завжди стоятиме природна розбіжність соціокультурних контекстів освіти, принципів її організації, змістовного наповнення тощо. Зокрема, навчання критичному мисленню за океаном має переважно прагматичну й інструменталістську спрямованість, тоді як континентальна Європа традиційно тяжіє до теоретичності й фундаментальності, прагнучи виводити ті чи інші практичні алгоритми й інструменти з перших принципів і начал» [9, с. 8].

Вдале розуміння й трактування поняття «Критичного мислення» можна знайти у підручнику А. Конверського: – «це усвідомлене відношення до процесу міркування, яке передбачає вміння будувати доведення, спростування, вміння висувати гіпотези, проводити аналогії, нарешті, знаходити помилки у своїх і чужих міркуваннях» [3, с. 18]. Таким чином, стає зрозуміло, що «критичне мислення» це поєднання рефлексії дискурсу яка репрезентує, в основному, логічний інструментарій переконання з, власне, технікою аргументації (тобто її видами і способами) [3, с. 20].

І. Барабанова, експертка освітньої платформи «Критичне мислення», зазначає, що критичне мислення як педагогічна інновація – це вміння, що дозволяє людині приймати обґрунтовані самостійні рішення: визначати проблеми, ставити запитання; аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел; розглядати з різних сторін, висувати альтернативи та оцінювати їх; формулювати аргументи, робити свідомий вибір на основі власних суджень [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри посилений інтерес дослідників до питання розвитку та формування

критичного мислення у майбутніх фахівців, окремі компоненти цього процесу, зокрема ті, що стосуються підготовки здобувачів гуманітарного напрямку, а саме на практичних заняттях з інтерпретації текстів з метою їх резюмування досі не отримали належного висвітлення. Тому акцентується увага саме на узагальненні англійськомовних текстів, беручи за основу журнал “The Economist”, оскільки саме таке високопрофесійне видання слугує джерелом ефективності формування аналітичних та критичних тенденцій у процесі аналізу, сприйняття та резюмування інформації. Унікальність статей полягає в тому, що це першочергове джерело англійської мови публіцистичного вжитку, що дозволяє здобувачам краще аналізувати і розуміти структуру англійської мови.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета – проаналізувати методологію впровадження й розвитку критичного мислення на заняттях із інтерпретації тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі сучасного англійськомовного видання “The Economist”), визначивши ключові компоненти її структури.

Досягнення мети стає можливим за умови реалізації таких завдань: теоретично охарактеризувати поняття критичного мислення, його важливих складових та важливість його формування у здобувачів вищої освіти; з’ясувати технологію розвитку критичного мислення у здобувачів на заняттях з інтерпретації тексту та дослідити поняття резюмування та його компоненти; виділити основні компоненти структури резюмування текстів для розвитку критичного мислення на заняттях з інтерпретації тексту.

Актуальність роботи пояснюється потребою студентів уміти аналізувати, обґрунтовувати та узагальнювати інформацію, що певною мірою визначає успіх у навчанні, подальшій роботі та прийнятті рішень. Проведені попередньо дослідження доводять, що критичне мислення є надзвичайно

актуальним для розвитку вищої освіти та підготовки здобувачів до життєвих реалій в швидкозмінному світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб розпоати детально описувати кроки ефективного впровадження методологій розвитку критичного мислення, робиться опертя на визначення його трьох важливих складових, що запропоновані українським науковцем – В. Надураком.

1. «Нормативна складова критичного мислення включає знання про стандарти правильного мислення. З одного боку, до них належать принципи, правила, закони логіки, яка віками асоціювались з правильним мисленням. Водночас логікою знання про стандарти правильного мислення не вичерпується. Чимало з них можна знайти в науці загалом, яка століттями викристалізувала свої стандарти раціональності. Деякі з цих стандартів мають відношення до щоденної практики мислення. Прикладом можуть слугувати правила формулювання та перевірки гіпотез» [6, с. 135].

2. Для того, щоб мислити критично потрібно розуміти як саме працює процес мислення та відповідає критеріям раціональності. Це є дескриптивна складова критичного мислення [6, с. 137]. «...Щоб мислити критично, необхідно бути обізнаним з інформацією і міждисциплінарні кордони не мають бути цьому перепорою» [6, с. 140]. «Якщо нормативна складова передбачає знання правил, за якими треба мислити, то дескриптивна – знання про правила, за якими ми насправді мислимо» [6, с. 143].

3. «Прескриптивна складова включає знання про те, як здійснити перехід від мислення за звичними правилами до мислення правильного. Самих лишень знань про правильне мислення та його помилки недостатньо для того, щоб мислити за стандартами раціональності. Потрібно вміти застосовувати правила та долати помилки, а це вміння здобувається через практику, причому тривалу...» [6, с. 140].

Вище згадані складові критичного мислення стають ключовими компонентами його розвитку у здобувачів вищої освіти на заняттях із інтерпретації тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі англійськомовного видання "The Economist"), тому що, працюючи з публіцистичними текстами, резюмуючи викладене, виконавці застосовують три вище згадані складові – нормативну, дескриптивну та прескриптивну. «The Economist» – щотижневий англійськомовний журнал, де описуються різні глобально-орієнтовані теми такі як: політичні події, міжнародні відносини, фінансові, економічні й ділові новини, а також наука, культура і спорт. Одним з найголовніших завдань студентів є аналіз матеріалу на наявність когезії, що сприяє кращому й детальнішому розумінню викладеного. Дослідниця К. Рябова зазначає, що у лінгвістиці когезія визначається як використання мовних засобів для позначення зв'язку в тексті чи речення визначається як зв'язки, які тримають текст і надають йому значення [8]. Також важливим щодо цілісності текстів є висновок дослідниці, що «...в тексті головним є його внутрішня змістовна цілісність, інформаційність та зв'язність, завдяки чому виконуються головні функції тексту передачі та зберігання інформації та впливу на читача» [8, с. 176].

Когезія сприяє розвитку критичного мислення й застосовується у процесі реферування. Адже у процесі написання стислого викладу статті здобувачеві слід передати основну узагальнену інформацію, що буде більш ефективним за умови дотримання когезії автором у вихідному тексті, оскільки легше виділити ключові моменти та ідеї. Критичне мислення також передбачає здатність розуміти взаємозв'язки між різними частинами тексту та їх вплив на загальну думку або повідомлення. Когезія в тексті допомагає встановлювати ці зв'язки, що в свою чергу полегшує розуміння та оцінку матеріалу під час реферування.

Зокрема, для якісного резюмування текстів і дотримання когезії здобувач має вживати певні фрази та конструкції, які зроблять його розширену анотацію більш лаконічною та правильною. Для вступу можна використовувати певні фрази, що допомагають краще розкрити задумку автора. Приклади вступних фраз наведено нижче у табл. 1.

Таблиця 1

Приклади вступних фраз для резюмування статті

Англійська мова (мова оригіналу)	Українська мова (переклад)
The article deals with...	У статті розглянуто...
The article is devoted to...	Стаття присвячена...
According to the author...	На думку автора...
It is often said that...	Часто кажуть, що...
To start with...	Почнемо з того, що...
Research has found that...	Дослідження показали, що...
In this day and age...	У наш час...
The article opens up with information about / description of ...	Стаття починається з інформації про / з опису ...
The author gives detailed information about / description of ...	Автор дає детальну інформацію про / опис ...

Також необхідно приділяти увагу зв'язності абзаців розширеної анотації, тобто слідувати когезійності за допомогою використання фраз, які б об'єднували текст. Подаючи основні ідеї вихідного матеріалу, варто застосовувати конструкції, подані нижче у таблиці 2.

Таблиця 2

Приклади фраз для презентації ідей під час реферування статті

Англійська мова (мова оригіналу)	Українська мова (переклад)
Firstly, let us take a look at...	По-перше, розглянемо...
Secondly / Thirdly...	По-друге / по-третє...

Furthermore / in addition...	Окрім того / на додаток...
Another factor to consider is...	Ще один чинник, який слід врахувати...
For instance / for example...	Наприклад...
In spite of / Despite the fact that...	Незважаючи на / незважаючи на той факт, що...
At the heart of the discussion is...	В основі дискусії лежить...
The discussion is centered on...	В центрі дискусії знаходиться...
On the one hand / on the other hand	З одного боку / з іншого боку

Також слід використовувати заключні фрази, що конструктивно зможуть підвести до логічного завершення резюмування, зберігаючи основні вимоги когезії під час написання стислого викладу тексту. Приклади наведено нижче у табл. 3.

Таблиця 3

Приклади фраз для висновку у резюмуванні

Англійська мова (мова оригіналу)	Українська мова (переклад)
As a result...	Як наслідок...
To sum up...	Підсумовуючи...
On the whole...	В цілому...
In conclusion...	На кінець...
Taking everything into consideration...	Беручи все до уваги...
In a word...	Одним словом...
All things considered...	З огляду на все...
In general...	Загалом...

Не помилковим буде використання фраз для наведення прикладів або підсилення аргументів, наведених нижче у табл. 4.

Таблиця 4

Приклад фраз для наведення прикладів або підсилення аргументів

Англійська мова (мова оригіналу)	Українська мова (переклад)
In fact/ Indeed...	Насправді...
It should be noted...	Слід зазначити, що...
Another key point...	Ще один ключовий момент...
Obviously...	Очевидно, що...
Especially...	Особливо...
Specifically...	Зокрема...
Particularly / in particular...	Особливо / зокрема...

Такі варіанти дозволяють якісно та ефективно резюмувати статті та тексти з використанням критичного підходу з точки зору доцільного вживання тієї чи іншої конструкції з таблиць 1, 2, 3 та 4.

Т. В. Яхонтова подає наступне розуміння поняття: «Анотація (укр. розширена анотація,) – це скорочена версія тексту, що має на меті подати найважливішу інформацію або ідеї тексту. Резюмування є важливою частиною написання академічних робіт, які зазвичай включають широкі посилання на роботи інших людей. В українських університетах написання резюмування професійних та наукових текстів англійською мовою часто є екзаменаційним завданням» [12]. Дослідниця зазначає, що розширена анотація пишеться лише власними словами, не копіюючи вихідний матеріал. Також не повинно відбуватися оцінки тексту чи надаватися своя думка, в загальному слід писати нейтрально. Перше речення реферування має містити ім'я автора тексту, його назву та основну ідею. Обсяг може бути досить різним, але найоптимальніша кількість – одна третя або одна четверта вихідного тексту [12].

М. Елліс визначає *summary* або *резюмування* як стислий опис довшого твору, що охоплює всі основні моменти, але не містить багато деталей. Він використовується для загального огляду, щоб люди могли отримати уявлення

про те, що передбачає довший твір, не читаючи або не переглядаючи його попередньо [16]. Автор також додає, що ключ до написання резюмування – дотримуватися фактів; не включати до тексту думки, аналіз чи упередження. Якщо анотація пишеться з комерційною метою, як, наприклад, анотації на Netflix, вона може бути навмисно привабливою і не містити спойлерів. Однак для академічних робіт і більш формальних текстів написання реферування тяжіє до фактологічного та клінічного стилю.

Е. Кейп подає своє розуміння правильно написаного реферування: воно є чітким, послідовним та об'єктивним; написане простою мовою; переходить від конкретного та детального (у стислому переказі) до загального (іншими словами, деталі зводяться воедино, щоб показати закономірності та тенденції); розрізняє суттєву та несуттєву інформацію, виходячи з потреб аудиторії; має зміст, відповідний для читача; містить високу якість написання: чіткі речення, правильна пунктуація та граматики, відповідний рівень словникового запасу [15].

Підбиваючи підсумки, зрозуміло, що стислий зміст статті, анотація або резюмування полягають в передачі найголовнішої ідеї тексту. При цьому не слід вдаватися в деталі чи давати власну оцінку інформації. Короткий виклад змісту має бути лаконічним і містити в собі лише фактичну інформацію.

Дослідники мають власні способи та поради написання резюмування. Один з них подає Дж. Берт [14]. 1. Уважно прочитайте текст. Прочитайте текст кілька разів, щоб переконатися, що ви зрозуміли все, що хотів сказати автор. Під час першого читання зосередьтеся просто на читанні, а не на тому, щоб робити нотатки. Спробуйте визначити мету, аргументи на її підтримку та будь-які додаткові деталі. 2. Зробіть нотатки, щоб визначити головну ідею. Випишіть основні моменти, теми або тези, які ви розпізнали в тексті. Щоб ідентифікувати цю ідею, спробуйте визначити тон і категорію тексту. Наприклад, це може бути літературний нарис або наукова стаття. Далі

спробуйте знайти в тексті повтори. Якщо автор повторює певні аргументи протягом усього тексту, це означає, що вони, швидше за все, є важливими. Прочитавши заголовок і визначивши місце і дату публікації, ви можете дізнатися більше про цільову аудиторію. 3. Визначте головні аргументи. Уважно перечитайте текст, щоб знайти елементи, які підтримують ці основні тези. Ось кілька порад щодо визначення важливих аргументів у статті: роздрукуйте паперову копію або використовуйте цифрову версію, яка дозволяє робити нотатки. У кожному абзаці знайдіть речення, яке розкриває головну ідею, і підкресліть його. Після того, як ви закінчите читати всю статтю, прочитайте речення, які ви підкреслили. 4. Підготуйте чернетку. Перефразуйте ці речення збоку сторінки або в блокноті. Коли ви записуєте ці частини, подумайте про те, щоб написати їх своїми словами і залишити несуттєві деталі. Запишіть ім'я та прізвище автора і назву статті для подальшого використання. 5. Напишіть резюмування. Ви можете почати своє узагальнення тексту з імені автора та назви тексту. Потім у першому реченні включіть тезу автора. В ідеалі, ваше перше речення підсумовує текст, тоді як решта реферування повторює основні концепції, які підтримують тезу. Важливо використовувати свої слова і перефразувати ці ідеї. Намагайтеся зробити своє реферування якомога стислішим, уникаючи прикладів не пов'язаних між собою фактів. 6. Завершіть резюмування. Переформулюйте висновок автора або останню основну тезу, щоб завершити анотацію. Незважаючи на те, що резюмування – це короткий текст, повторення найважливішої частини може допомогти переконатися, що ваша аудиторія зрозуміє, що ви намагаєтеся донести. Якщо реферування призначене для професійної презентації, подумайте про те, щоб перерахувати найважливіші дані в реферування, щоб допомогти аудиторії запам'ятати їх. 7. Виправляйте і вдосконалюйте. Після того, як ви закінчите своє реферування, прочитайте його вголос і внесіть необхідні виправлення. Видаліть усі повтори і намагайтеся

переходити від одного речення до іншого, коли це необхідно, щоб кожне речення переходило в наступне. Також перевірте граматику і правопис, щоб переконатися, що немає помилок [14].

У цій системі досить логічний перелік дій, що дозволяє виконати резюмування досить якісно та послідовно. Такий спосіб розвиває і критичне мислення, адже потрібно виокремлювати важливу та неважливу інформацію, подавати її згідно з когезією та влучно передавати основні інтенції автора вихідного тексту.

Послідовність написання реферування схожа в багатьох науковців і методистів. Тому можна створити свій алгоритм структури резюмування текстів із опертям на загальноприйняті.

1. Визначити головну ідею або тему статті.
2. Здійснити переклад з англійської мови українською мовою.
3. Обміркувати / зробити нотатки або підкреслити ключові думки, важливі аргументи.
4. Підкреслити головне речення, твердження кожного абзацу, але необхідно уникати деталей, що слугують у тексті оригіналу додатковим джерелом пояснень, словесних окрас та описів.
5. Зробити письмово резюмування. Текст має бути стислим і логічним.
6. Обміркувати його, виправити помилки, забрати обтяжливі деталі, що не несуть змістового навантаження.
7. Резюмування має слідувати тій самій лінії аргументації та аналізу, що й у автора та обсяг не повинен перевищувати одну третю від тексту оригіналу.

Такі кроки тісно пов'язані з критичним мисленням. Як зазначалося на початку, в процесі розвитку критичного мислення є три етапи: «виклик», «осмислення», «рефлексія». Здобувач спершу отримує завдання від викладача

зробити резюмування певної статті з журналу «The Economist», що і є «викликом». «Осмислення» передбачає безпосередню роботу з новими матеріалами, які сприяють активному залученню студентів до процесу навчання. На цьому етапі проходить більша частина кроків реферування, зазначених вище. Адже від моменту визначення головної ідеї до створення нотаток триває пошукова діяльність студентом. Критичне мислення на цьому етапі забезпечує якість та ефективність реферування. І «рефлексія» включає в себе перевірку студентом свого реферування на граматичні та орфографічні помилки, обсяг, релевантність думок, аргументів й аналізу такого, як і в автора вихідного тексту чи статті.

Проте важливо також дотримуватися правильної структури резюмування. Існують різні точки зору науковців, а найуживаніша – вступ (introduction), основна частина (body) та висновок (conclusion). У вступі важливо чітко сформулювати статтю, тему, питання або мету статті, тезу і висновки. Основні абзаци аргументативного реферування статті пояснюють, як аргументи і докази підтримують тезу. Натомість, абзаци основного тексту емпіричної статті пояснюють методи і результати та пов'язують їх з передбаченнями. Висновок пояснює важливість аргументів або результатів. Така структура гарантує, що реферування буде цілеспрямованим і чітким [17].

А Дж. Берт наголошує, що кожен абзац має свою задачу. Вступне речення для анотації часто містить інформацію про автора та назву тексту. В основних тезах оригінального тексту повторюються основні ідеї, які передав автор. Далі аргументи на підтримку, де ми наголошується на тій, чи іншій думці. Заключний пункт, висновок має містити фінальне твердження автора [14].

Отже, варто обирати для продуктивної роботи чітку структуру, відповідно до поданих варіантів реферування, де є вступ, основний абзац та висновок. У вступі студент має визначити об'єкт резюмування, загальну

описану проблему, вказати назву статті, автора, дату та місце публікації (якщо така інформація є). У наступному абзаці студент визначає основні думки автора статті. Використовуючи при цьому лише свої слова, не копіюючи тексту оригіналу, щоб уникнути плагіату. Тут подаються аргументи думки автора, загальний зміст статті описується коротко. У висновку здобувач зазначає остаточну позицію автора, підсумовуючи його переконання та свої аргументи до цього.

Висновки. Результати дослідження продемонстрували ефективність методології розвитку критичного мислення на практичних заняттях із інтерпретації тексту в процесі резюмування статей (на матеріалі англійськомовного видання "The Economist") та визначенням її структури. У результаті було підтверджено, що критичне мислення вважається ключовим елементом сучасної вищої освіти, що сприяє розвитку критичного аналізу, мислення та здатності до систематизації думок. Продемонстровано, що цей процес розвивається через когезійні принципи, що є надзвичайно важливими для логічного викладу матеріалів, та включає в себе ряд характеристик, які можна розвивати та вдосконалювати. Критичне мислення визначається не лише як процес аналізу, але й як спосіб мислення, що сприяє розвитку інтелектуальних здібностей та креативності.

Впровадження запропонованої методології допомагає здобувачам збагачувати свій лексичний запас, розвивати аналітичні навички, критично мислити та систематизувати думки, вибираючи лише ключові складові текстів, що й було визначено одним із основних завдань. Як бачимо, елементи успішного резюмування включають вміння виділити головну ідею, використовувати чітку та об'єктивну мову, а також розрізняти суттєву та несуттєву інформацію, що формує здатність здобувачів чітко описувати викладені автором думки та аналізувати інформацію й розуміння того як чітко сформулювати висновки. У результаті аналізу концепції резюмування було

наголошено, що його суть полягає у концентрованому викладі основних моментів тексту без додавання власних думок чи аналізу, оскільки це порушує структуру викладу з метою узагальнення. Варто зазначити, що ця наукова розвідка висвітлює теоретично проблематику технології та методики впровадження критичного мислення за допомогою певних схематичних кроків на практичних заняттях із інтерпретації тексту, а перспективами досліджень будуть уже аналізи виконаних здобувачами завдань узагальнень, що базуються на англійськомовних статтях друкованого видання "The Economist", тобто експериментально буде здійснено перевірку запропонованої методології.

Список використаних джерел

1. Баранова. І. Критичне мислення: що і як розвиваємо? *Освіторія медіа*: веб-сайт. URL: <https://osvitoria.media/experience/shho-take-krytychne-myslennya-ta-yak-jogo-rozvyvaty/> (дата звернення: 24.05.2025)
2. Жидкова Н. Критичне мислення у розвитку творчості студентів на уроках суспільнознавчих предметів. *Український педагогічний журнал*. 2020. Вип. 4. С. 180 - 191. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-180-191>
3. Конверський А. Є. Критичне мислення. 4-те вид. перероб. та доп. Підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 386 с.
4. Кулик О. Необхідні умови критичного мислення. *Філософія. Грані*. Т. 27. 2024. С. 6. DOI: <https://doi.org/10.15421/172423>
5. Макаренко Н. М. Критичне мислення та його роль у профілактиці зниження когнітивного розвитку користувачів соціальних мереж. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія : Психологія. Том 35 (74) № 2 2024. С. 36 – 40. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.2/07>

6. Надурак В. Критичне мислення: поняття та практика *Filosofiya osvity Philosophy of Education* . 2023. 28(2). С.129-147. DOI:10.31874/2309-1606-2022-28-2-7
7. Пометун О. І. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії. *Історія та суспільствознавство в школах України*. 2012. № 1,2,4.
8. Рябова К. О. Цілісність і зв'язність як основні текстуальні категорії. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Том 31 (70) № 4 Ч. 2, С. 173-176. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-2/31>
9. Тягло О.В. Критичне мислення. Харків. Вид-во Основа, 2008. С. 12
10. Усанова Л., Усанов І., Штепа О. Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. *Українська професійна освіта*. 2024. № 16. С. 49 - 55. <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2024.16.314293>
11. Чатфілд Т. Критичне мислення. Аналізуй, сумнівайся, формуй свою думку. 2019. С. 5.
12. Яхонтова Т.В. Основи англомовного наукового письма: Навч. посібник для студентів, аспірантів і науковців. Вид. 2-ге. Львів : ПАІС, 2003. 220 с.
13. Glaser, E. M. *An Experiment in The Development of Critical Thinking*. New York : Advanced School of Education at Teachers College, 1943. Columbia University. P. 5
14. Jamie Birt. How to write a summary in 8 steps (With examples). Indeed : веб-сайт. URL: <https://www.indeed.com/career-advice/resumes-cover-letters/how-to-write-summary-example> (дата звернення: 24.07.2025)
15. Keip Elva. Writing a summary. *Government of Canada* : веб-сайт.

URL: <https://www.noslangues-ourlanguages.gc.ca/en/blogue-blog/secrets-du-resume-writing-a-summary-eng> (дата звернення: 24.05.2025)

16. Matt Ellis. How to Write a Great Summary. *Grammarly* : веб-сайт.

URL: <https://www.grammarly.com/blog/how-to-write-a-summary/> (дата звернення: 24.05.2025)

17. Writing Article Summaries. *Academic Skills* : веб-сайт.

URL: <https://www.trentu.ca/academicskills/how-guides/how-write-university/how-approach-any-assignment/writing-article-summaries#writing> (дата звернення: 24.05.2025)